

DUB

/Quercus/

*Tisíciletý Oldřichův dub
v Peruci na Lounsku.*

ŽIVITEL A LÉČITEL

Dub (*Quercus*)

Motto:

*... a na té skále dub velikán pne se,
král věkovitý nad věčnou pouští:
k nebesům holé vypínaje čelo,
zelená ramena drží na vše strany;
tuhý oděv jeho hromem rozorany...*

K. J. Erben

Když se řekne dub, okamžitě se nám vybaví mohutné, někdy až 45 metrů vysoké stromy se značně zprohýbanými větvemi. Koruna je nepravidelně a mohutně rozložitá, protáhlá směrem nahoru. Borka tmavošedá, hrubě rozpukaná. Plody jsou známé žaludy. Dub má hluboké kořeny, které mohou tvořit spojení se spodní vodou. Proto bývá častěji zasažen bleskem než ostatní stromy. Roste jak ojedinele, tak ve společenstvích, jimž se říká doubravy. Duby končí svůj růst do výšky asi ve 120 letech. Do šířky přirůstají několik staletí, proto dosahují tak mohutného objemu kmene. Jsou to dlouhověké, pomalu rostoucí, opadavé nebo stále zelené stromy (ty u nás v přírodě nerostou). U dubů je zajímavé, že všechno listí na podzim neopadá. Něco loňských listů odpadne až následující rok v dubnu až květnu, kdy začínají růst pupeny a tvoří se drobné jednodomé květy. Tento rod se pyšní 300–600 druhy, patří tak mezi druhově nejpočetnější rod dřevin. Roste v mírném až subtropickém pásu severní polokoule, zřídka v horských oblastech tropů. Dub měří svůj věk staletími, ba tisíciletími. Rozkvetne si klidně poprvé, když už jiné stromy umírají, nejdříve však ve čtyřiceti letech. Ovšem nemá-li dostatek světla, může vykvést až v sedmdesáti nebo osmdesáti letech.

V České republice je původních sedm druhů dubů. Nejběžnější jsou dub letní a dub zimní. Další cizokrajné druhy dubů se pěstují jako okrasné dřeviny, severoamerický dub červený se vysazuje i do lesních porostů. Dub je symbolem pravého, otužilého a životem ošlehaného statečného muže.

Vědecké názvy dubu letního (křemeláku) *Quercus robur* a dubu zimního (drnáku) *Quercus petraea* jsou odvozeny z latinského slova *Quercus*. To se někdy odvozuje z keltského slova *quer*, což znamená krásný, a *cuez*, což značí strom. Druhové jméno *robur* (síla) získal vzhledem k vlastnostem svého dřeva; *petraea* pak pochází z latinského *petra*, tedy skála, z důvodu jeho výskytu na skalnatých podložích. Oba patří do čeledi bukovitých.

Nejspolehlivějším poznávacím znakem, podle něhož od sebe druhy dubu rozeznáme, je délka řapíku. Dub letní má oproti dubu zimnímu podstatně kratší řapík, stopka, na níž visí číška žaludu, je u dubu letního dlouhá (3–7 centimetrů),

u dubu zimního je zakrnělá či velmi krátká (do 1,5 centimetru).

Dub živitel

Pro svou velikost, a dlouhověkost (dožívají se až 2000 let) a mnohostranný užitek jsou duby uctívány již od nepaměti jako symbol síly a krásy. Starověké národy je zasvěcovaly nejvlivnějším a nejmocnějším bohům: staří Řekové hromovládnému Diovi, Slované bohu hromu a blesku Perunovi, Germáni pak jeho kolegovi Thorovi, keltští kněží (druidové) obětovali v posvátných dubových hájích.

Z dubového dřeva se vyřezávaly náboženské modly. Pod duby prý rády tancovaly čarodějnice. Podle šumění listů a pohybu větví posvátných dubů (mluvící stromy) se věštilo v řecké dodonské věštírně. Dub je považován za privilegovaný nástroj komunikace mezi zemí a nebem.

Od pradávných dob býval dub symbolem síly a králem lesních stromů. Proto jsou listy a žaludy dodnes odznakem lesníků.

Lidé vždy využívali plody dubu – žaludy. Žalud coby symbol připomíná vejce: hojnost, prosperitu, plodnost. Do doby vzniku zemědělství byly žaludy i lidskou potravou. Dubové dřevo ve vodě nehnije, nýbrž zčerná a ztvrdne jako eben. Používalo se na výrobu železničních pražců, sudů, parket, dnes převážně v nábytkářském průmyslu.

Dub léčitel

Ruská legenda praví, aby *ti, jimž porážka hrozí, ke statnému dubu spěchali, jej mocně objali a tam se za uzdravení usilovně modlili*. Vypadá to jako pověra, ovšem vědci zjistili, že duby „vydechují“ těkavé látky fytoncidního (antibioticky působícího) charakteru, které jsou při intenzivním vdechování schopny snížit chorobně zvýšený krevní tlak. Je tedy pravděpodobné, že při vroucím modlení pobyl člověk v dubovém lese hodnou chvíli, která mohla stačit pro potřebnou fyziologickou reakci.

Drogou je kůra (*cortex quercus*) sbíraná v březnu a dubnu z asi desetiletých větví nebo kmenů. Dubová kůra v průmyslu slouží jako tzv. čistá tříslavinová droga na zpracování kůží.

V léčitelství působí kůra svíravě a má protizánětlivé účinky. Svíravého účinku se využívá v léčbě krvácení všeho druhu, průjmu a hemoroidů. Velmi

často se dubová kůra aplikuje zevně formou obkladů a koupelí při kožních zánětech a špatně se hojících ranách. Sedací koupele se s úspěchem využívá jako prevence proti krvácení hemoroidů. Odvar je též vhodným kloktadlem.

Magické využití dubu

Stromy mají v sobě velký energetický náboj. Většina z nás jistě pocítila sílu vyzářující z mohutných jedinců, zejména dubů. Stačí třeba procházka po hrázi rybníka, která je osázena mohutnými starými duby, a hned, aniž bychom si uvědomili proč, je nám daleko lépe než před procházkou. Pokud obrátíme ruce dlaněmi vzhůru, pocítí mnozí z nás, kteří mají alespoň trochu vyčištěný organismus a jsou přiměřeně citliví, proudit do dlaní příjemnou silnou energii. Ne-

◀ Památný
Hromův dub,
oceněný titulem
Strom roku 2010,
stojí u polní cesty
poblíž Chomoutova
u Olomouce.

dostaví-li se tento pocit napoprvé, nezoufejte a procházku pod duby si udělejte častěji. Strom obejměte a poproste, aby vám předal něco ze své vitality a dlouhověkosti. Určitě vás vyslyší. Vaše energetické dráhy se časem pročistí, obnoví, a to se pozitivně projeví i na zdravotním stavu. Staré latinské přísloví praví: *Deus et natura nihil faciunt frustra*. Tedy *Bůh a příroda ničeho nedělají nadarmo*.

V magii byly duby pro svou sílu a stáří používány k ochraně. Proti zlu chrání dvě dubové větvičky svázané rudou nití do rovnoramenného kříže. Kříž by měl být zavěšen v domácnosti. Žaludy položené na okno chrání proti blesku. Kousek dubového dřeva chrání svého nositele před veškerým zlem.

Chytíte-li padající dubový list, po celou zimu nenastydnete. Je-li v domě nemocný, je třeba vyhřát dům dubovým dřevem. Takto se nemoc snadno vypudí. Žalud se nosí proti nemocem a bolestem, pro věčné mládí, dlouhověkost i nesmrtelnost. Zasadíte-li žalud za svitu měsíce, obdržíte v blízké budoucnosti peníze. Nošením žaludu se zvyšuje jak plodnost, tak potence.

Výlet za duby

Solitérně rostoucí duby jsou nejen ozdobou kraje, ale často i stromy památnými. Mnohdy se sázely jako tzv. hraniční, mezní a sloužily i k orientaci v krajině. Za nejstarší dub České republiky je považován Žižkův dub v Náměšti nad Oslavou, jehož věk určili vědci pomocí dendrochronologické metody na více než 1000 let. S obvodem kmene 1010 centimetrů je zároveň naším nejmohutnějším dubem letním.

Maximální zaznamenané výšky v Čechách – 57 metrů – dosáhl dub u Mostu, poražený roku 1905. Tato výška je ale značně netypická, obvykle dub dorůstá 35–40 metrů.

K nejvýznamnějším a nejmohutnějším památným dubům nejen v Olomouckém kraji patří dub Král. Roste na okraji přírodní rezervace Království poblíž Grygova u Olomouce hned u železniční trati Olomouc – Přerov. V roce 2006 byla plošina kolem stromu opravena a přistavěn byl i dřevěný přístupový chodník, který umožňuje obdivovat kmen po celém jeho obvodu. Ten činí 560 centimetrů, výška je 31 metrů a stáří přes 500 let. Ke Králi se vztahuje legenda spojená s českým panovníkem Václavem III. V roce 1306 údajně vyrazil v místním, tehdy královském lese na lov. Protože se ale ztratil, rozhodl se, že počká na svou družinu pod jedním doubkem. Při čekání usnul a zdál se mu zvláštní sen: Na palouk před něj přitancily víly a začaly si hrát s malým jelínkem. Vtom se odněkud přihnul vlk a na jelínka se vrhl. Václav rychle vystřelil – a vtom se probudil. Když se potom vrátil do Olomouce, věnoval les městu a přikázal, aby strom, pod kterým měl tento zvláštní sen, nebyl nikdy pokácen. Jeho přání bylo splněno. Když později původní strom dožil, byl na jeho místě vysazen nový, který dodnes stojí na okraji lesního porostu.

